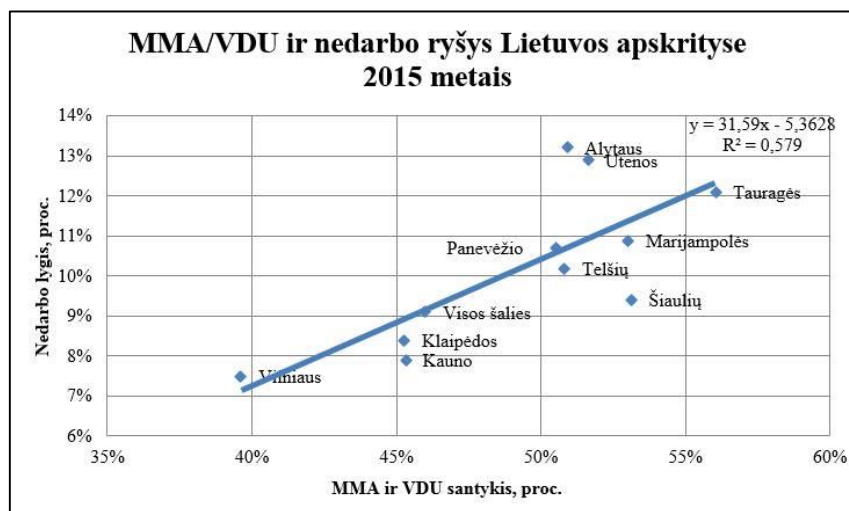

Ar minimalios mėnesinės algos (MMA) padidinimas sąlygoja darbo vietų mažėjimą ir sukelia nedarbą? Tai - labai sunkus klausimas, į kurį ekonomistai dar nėra radę vienareikšmio atsakymo. Tačiau visgi ekonomikos „ekspertai“ nuožmiai bando įrodyti, jog MMA didinimas arba tiesiog pačios MMA egzistavimas jau savaime sąlygoja aukštą nedarbą. Šiai kategorijai „ekspertų“ būtų galima priskirti ir Lietuvos Laisvos Rinkos Instituto (LLRI) atstovus.

Ž. Šilėno pozicija dėl MMA

Žilvinas Šilėnas, liberalios rinkos propaguotojas ir lobizmu verslo naudai užsiimančio LLRI prezidentas, [savo Facebook paskyroje](#) pateikė šį grafiką:

1 pav. MMA/VDU ir nedarbo ryšys Lietuvos apskrityse 2015 metais. Autorius: Ž. Šilėnas

Pažvelgus į pateiktą grafiką galima susidaryti įspūdį, jog MMA ir VDU santykis ne tik koreliuoja tarpusavyje, bet ir tai, jog nedarbo lygis priklauso nuo MMA ir VDU santykio. Deja, koreliacija nereiškia, kad egzistuoja koks nors tarpusavio ryšys ([kaip ir šokolado suvartojimas, vargu, ar daro įtaką Nobelio premijos laureatų skaičiui šalyje](#)).

Kodėl LLRI prezidento pateiktas grafikas nėra ekonomiškai prasmingas?

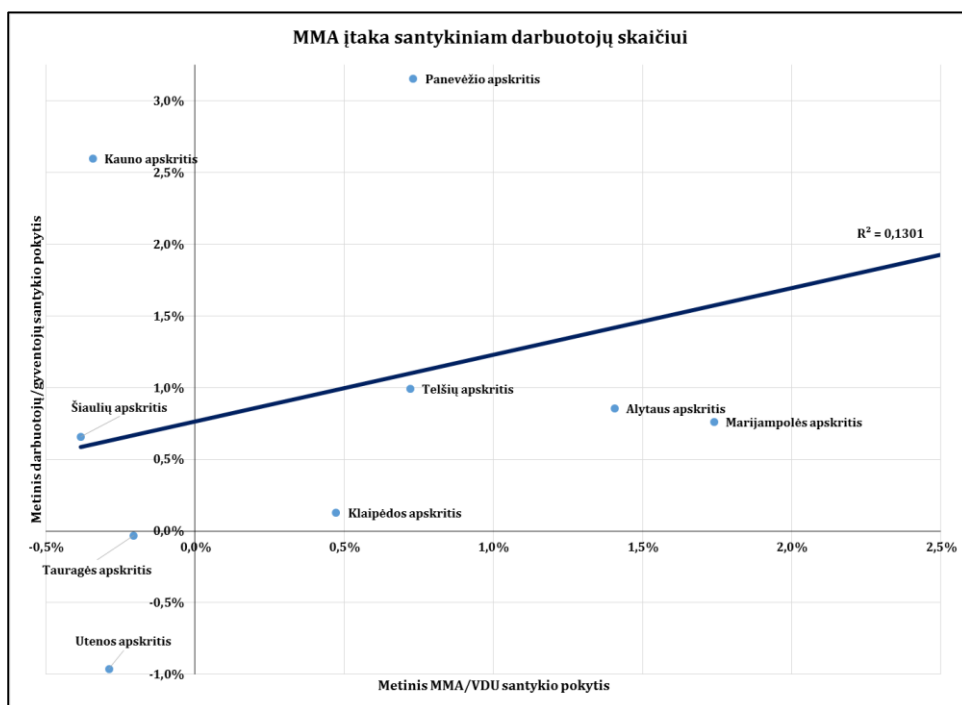
Visų pirma, Vilniaus apskrityje nedarbo lygis visada buvo ženkliai mažesnis nei, pavyzdžiui, Tauragės apskrityje. Tai galioja ir kitų didmiesčių apskritims: Kauno, Klaipėdos. Šios apskritys visada bus vaizduojamos arčiau x-ašies. Visų antra, šiose apskrityse MMA ir VDU santykis visada bus mažesnis nei, pavyzdžiui, Tauragėje, nes šiose apskrityse dirba daugiau didelių atlyginimus gaunančių asmenų, taigi šios apskritys visada bus vaizduojamos arčiau y-ašies. Galima daryti išvadą, jog pateiktas grafikas tik iliustruoja struktūrinius Lietuvos regionų ekonominius skirtumus, kuriuos sąlygoja ne MMA/VDU santykis, o paskutiniųjų 25 metų regioninė politika arba tiksliau jos nebuvimas.

Kodėl reikia vertinti darbuotojų skaičių, o ne nedarbo lygį?

MMA įtaką ekonomikai reiktų vertinti, atsižvelgiant į užimtumą, o ne į nedarbą. Tai yra svarbus aspektas, nes ekonomikos teorija teigia, jog padidėjus MMA, dalis darbdavių atsisakytų savo darbuotojų, kurių sukuriama pridėtinė vertė yra mažesnė nei padidėjęs minimalus atlyginimas. Taigi pastebimai sumažėtų darbo vietų skaičius. Jeigu dėl MMA dalis darbuotojų būtų atleista iš vienos įmonės, bet rastų darbą kitoje įmonėje, tada MMA neigiamo efekto neturėtų. Neigiamas efektas egzistuotų tik tada, jeigu padidinus MMA absoliučiai sumažėtų darbuotojų skaičius. Be abejo, būtina atsižvelgti ir į populiacijos dydį kiekvienoje apskrityje. Darbuotojų gali sumažėti, nes MMA „sugriovė“ darbo vietas, bet ir dėl to, jog darbuotojai emigravo ir nebebuvo kam dirbti. Tad analizėje pateikiamas vidutinio sąlyginio darbuotojų skaičiaus ir darbingo amžiaus gyventojų santykis (žr. į 2 pav.). Tuo tarpu nedarbo lygis yra išvestinis rodiklis, parodantis santykį tarp bedarbių skaičiaus ir darbo jėgos skaičiaus. Nedarbo lygis gali padidėti vien dėl to, jog pabaigę vidurinę mokyklą, buvę mokiniai bus įskaičiuoti į darbo jėgą ir kartu dauguma taps bedarbiais. Tad šį rodiklį reikia vertinti labai atsargiai ir tik kartu analizuojant darbo jėgos, darbingo amžiaus gyventojų ir užimtųjų asmenų pokyčius.

Statistinė analizė

Jeigu norime sužinoti, ar MMA didinimas turėjo įtakos darbo vietų skaičiaus pokyčiui, reiktų pažvelgti, kaip per metus pakito MMA ir VDU santykis visose apskrityse ir kaip tuo metu pakito vidutinis darbuotojų skaičiaus ir darbingo amžiaus gyventojų santykis. Šiuo metu dar nėra pateikti 2015 metų ketvirto ketvirčio duomenys, tad analizėje lyginami pirmi trys 2014 metų ketvirčiai su atitinkamais 2015 metų ketvirčiais (žr. į 2 pav.).

2 pav. MMA įtaka darbuotojų skaičiui. Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas, autoriaus skaičiavimai

Pažvelgus į grafiką galima teigti, jog keturiose apskrityse MMA metinis augimas buvo lėtesnis nei VDU, tad MMA/VDU santykio metinis pokytis yra neigiamas. Visose kitose apskrityse MMA augo sparčiau nei

vidutinis atlyginimas tose apskrityse, tad MMA/VDU santykio metinis pokytis yra teigiamas. Jeigu tai, ką siekia įpiršti LLRI „ekspertai“ būtų tiesa, tada visose apskrityse, kuriose MMA augo sparčiau nei VDU, darbuotojų skaičius turėjo mažėti, o ten, kur MMA/VDU santykio metinis pokytis buvo neigiamas – didėti.

Statistinė analizė nepatvirtina LLRI suponuojamo teiginio

Beveik visose apskrityse santykinai darbuotojų daugėjo (žr. į 2 pav.). Tai iliustruoja, jog Ž. Šilėno teiginys, kad padidinus MMA buvo sugriautos darbo vietos, yra klaidingas. Visgi reikia pripažinti, jog atlikta ekonometrinė analizė yra statistiškai nereikšminga. Tai reiškia, jog atlikti skaičiavimai neleidžia daryti išvados, jog MMA/VDU santykio pokytis turi įtakos santykiniam darbuotojų skaičiui.

Išvados

Apibendrinant gautus statistinės analizės rezultatus (visi duomenys ir skaičiavimai pateikiami www.lithuanian-economy.net) negalima teigti, jog MMA padidėjimas turėjo įtakos užimtumui. O apskirtai pastebimas bendras santykinio darbuotojų skaičiaus augimas daugelyje apskričių yra sietinas su bendru Lietuvos ekonomikos atsigavimu. Tačiau remiantis šia analize nereikėtų daryti išvadų, jog besaikis MMA didinimas ilginiui neatsilieptų užimtumui, nes didėjant darbo kaštams gali būti rizikuojama šalies konkurencingumu. Siekiant, jog Lietuva neliktų „pigia darbo šalimi“, reiktų ne tik pamažu didinti MMA, tačiau tokias socialines reformas sieti ir su NPD didinimu bei inovacijų ir investicijų skatinimu, siekiant perbalansuoti Lietuvą nuo „pigių rankų“ iki „protingų galvų“ šalies.